

Csobán László – Pajor Zsófia – Szeifer Csaba – Szöllösi Gréta

„Könyvtárbuszok a közösség szolgálatában”

Nemzetközi eszmecsere a könyvtárbuszos szolgáltatásokról Pécssett

2018. május 31. és június 2. között immár második alkalommal került megrendezésre nemzetközi könyvtárbusz-találkozó Pécssett. Már 2015-ben, az első találkozó szervezésekor egy hagyományteremtő rendezvényt kívánt életre hívni a Csorba Győző Könyvtár, amely során nemzetközi szinten valósulhat meg együttműködés a könyvtárbuszt fenntartó hazai és külföldi könyvtárak között.

A szakmai program résztvevői – Fotó: Papp Márton

A cél idén is az volt, hogy tapasztalatokat cseréljünk a szolgáltatást régóta működtető intézményekkel, valamint, hogy továbbfejlesszük a könyvtári ellátás e formáját a megismert jó gyakorlatok mentén. Az első összejövetelhez hasonlóan, idén is érkeztek járművek hazánkból (Miskolcra és Nyíregyházáról), Horvátországból, Szlovéniából és Romániából is, valamint vendégül láttuk a holland, német és szerb kollégáinkat is.

A világ számos pontján rendeznek hasonló találkozót, hiszen a könyvtárbuszok jelentős szerepet játszanak a könyvtári ellátás biztosításában, az esélyegyenlőség és az élethosszig tartó tanulás lehetőségének megteremtésében, főként a hátrányos helyzetű kistérségeken és a nagyobb városok peremterületein. A rendezvény szervezések fontosnak tartották, hogy a szolgáltatás alapvető irányelvein túl, a második alkalommal már bemutatkozhatnak azok a projektek is, amelyek túlmutatnak a könyvtári alapellátáson, a találkozó témaköreit is így határoztuk meg: Kulturális esélyteremtés a vidéken élők számára a továbbtanulás, távmunka, távhasználat, távoktatás területén; Könyvtárbusz mint a közösségi művelődés új színtere; Kulturális-közgyűjteményi és ifjúsági szolgáltató tevékenységek a könyvtárbuszokon; A könyvtárbusz mint kapocs a külvilággal (dokumentumok, net, szolgáltatások); Jó gyakorlatok bemutatása, együttműködési lehetőségek megvitatása.

A háromnapos találkozón a magyar és a nemzetközi partnerek bemutatkozásán keresztül a résztvevők megismerhették egymás jó gyakorlatait, új kutatási eredményeit, a hazai és nemzetközi könyvtárbuszos szolgáltatásokat. Reményeink szerint a találkozó megkönnyítette a tapasztalatszerzést azon könyvtárak és könyvtárosok számára is, akik könyvtárbusz beszerzését tervezik, valamint tovább erősítette az évek óta jól működő nemzetközi (elsősorban horvát és szlovén) kapcsolatokat.

A szakmai és egyben baráti találkozó első napját *Páva Zsolt*, Pécs város polgármestere és *Miszler Tamás* könyvtárigazgató nyitotta meg, majd *Kovácsné Koreny Ágnes* tartotta meg nyitó plenáris előadását. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgató-helyettese hazai és külföldi példákon keresztül mutatta be, hogy a szemlélet- és térbeli változásokkal milyen új funkciókkal gazdagodhatnak a könyvtári terek, milyen szempontokat érdemes figyelembe venni egy-egy könyvtári tér berendezésekor. Egy modern, mai könyvtár megtarthatja közkedvelt funkcióját, azaz létezhet a könyvek házaként, e mellett helyet biztosíthat elmélyült tanuláshoz, alkalmas lehet élménydús gyerekrendezvények megtartására, de akár kényelmes kanapékat biztosíthat reggeli hírlapolvasáshoz, s ha a helyi közösség úgy kívánja, akkor egy kiállítás erejéig a könyvtári falfelületeket is meg lehet tölteni helyi művészek alkotásaival. Jelszó: együttgondolkodás a közösséggel!

A nyitó prezentáció jó alapot adott a többi előadás értelmezéséhez is, hiszen a közösséggel való gondolkodás minden előadónál valamilyen formában előkerült. A Csorba Győző Könyvtár könyvtárbuszos kollégái, *Csobán László* és *Dexi Dóra* egy nemrégiben lezajlott olvasásnépszerűsítő programot mutatott be, ami a könyvtárbuszok segítségével került megrendezésre a harkányi általános iskolában. Az *Elvesztett könyvjelzők* című játék során a diákok feladata az volt, hogy apró nyomok alapján megkeressék a könyvekben felejtett könyvjelzőket. Minden résztvevő könyvajánlókat kapott ajándékba a játékban való részvételért. A programmal a könyvtáros kollégák szerették volna azokkal a gyerekekkel is megismertetni a könyvtárbuszos szolgáltatást, akik nem az ellátott települések valamelyikén élnek, valamint nyitni kívántak az iskolák felé, hiszen a gyerekeket ott lehet a legkönnyebben szervezett keretek között elérni az olvasásnépszerűsítő programokkal.

Vrankóné Lukács Ilona, a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár munkatársa, a nyíregyházi könyvtárbuszok mindennapi tapasztalatait és küzdelmeit mutatta be. Előadásában elmondta: a szolgáltatás szervezésében a legnagyobb kihívás, hogy vagy a lakóhelyükön, vagy azokon a településeken, ahová a közoktatási intézménybe naponta ingáznak a gyerekek, a könyvtárbusz szolgáltatásaival elérjék őket; hogy a tanítási időben

és a szünidőkben is megtalálják a könyvtárbuszt. Továbbá, hogy a tizenegy településen és négy bokortanyán, ahol semmilyen intézmény nem működik, legyen egy olyan hely, ahová jönnek, s ahová szívesen hívnak másokat is. Legyen az a másfél óra (iskolát működtető települések esetében két óra) nagyon intenzív; legyenek a települések számára szervezett programok olyanok, amelyek népszerűsíteni tudják az olvasást, miközben szórakoztatnak is.

Prokai Margit, a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár igazgatója az encsi és az edelényi térség ellátásáról számolt be, valamint arról, hogy hamarosan egy új könyvtárbusz fogja segíteni a könyvtári ellátást Magyarország legtöbb településével rendelkező megyéjében. A megye településszerkezetére jellemző adottságok miatt (az összes település 70%-a 1000 lakos alatti) az épületekben működő könyvtári, információs és közösségi helyek mellett fontos szerep jut a mobil könyvtári szolgáltatásokat biztosító könyvtárbuszoknak, ezért 2019-től a két mikrobusz mellett egy, a megye méreteihez igazodó nagy bibliobusz is szolgálatba áll 27 kistépülésen, közel 7000 borsodi lakos könyvtári ellátását biztosítva.

A németországi Freiburgból érkező *Elizabeth Willnat* az ottani könyvtárbuszok sokszínűségéről tartott előadást. Többféle típusú busz közlekedik az országban, eltérő küldetésekkel, más-más célcsoportokat középpontba helyezve, úgy mint idősek, nagycsaládosok, menekültek, mozgásukban akadályozottak. Első bibliobuszuk 1955-ben kezdte meg működését, a jelenlegi pedig 2013 óta üzemel. A buszok szolgáltatásainak szervezését tudatosan igazítják a helyi iskolákhoz, így a diákok számos olvasásnépszerűsítő programon vehetnek részt.

Antoinette van Zanten és *Henk Kusters* a hollandiai Zeeland tartományban működő többfunkciós buszokról tartott előadást. A könyvtárbuszok szerepe akkor erősödött fel Zeeland környékén, amikor olyan szolgáltatások szűntek meg helyben, mint pl. a posta. Működik náluk egy Columbus nevű jármű is, ami kifejezetten az iskolai oktatást egészíti ki, segíti azt.

Klaudija Mandić a horvátországi Belovártól kezdve Zágrábig bezárólag mutatott be kiváló példákat arra, hogy hogyan lehet felhívni a lakosság figyelmét a bibliobuszos szolgáltatásokra, akár egy egyszerű könyves vakrandi segítségével vagy hangoskönyvek szolgáltatásával vakok és gyengénlátók számára.

Dijana Sabolović-Krajina és *Ana Škvarić* egy korábban elnyert projekt eredményeibe engedett betekintést, melynek célja a Horvátország északi részén fekvő hátrányos helyzetű településeken élő gyermekek kompetenciáinak fejlesztése volt. A projekt részeként különböző "varázsdobozokat" hoztak létre, melyek olyan könyveket, audiovizuális anyagokat, segédleteket tartalmaznak, amelyek hasznosak lehetnek óvodák és iskolák számára, ezeket helyezték el tartósabb letétben ezekben az intézményekben.

Három bibliobusz teljesít szolgálatot Szerbiában, ezek közül a kladovoi buszról tudhattunk meg részleteket *Žaklina Nikolčić*től, a helyi könyvtár igazgatójától. A színes gyerekprogramokat is kínáló jármű népszerűségét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az ország télapója is a buszon osztotta szét ajándékait az egyik évben.

Tjaša Mrgole Jukić a szlovén bibliobuszos rendszer bemutatása mellett egy kiváló szlovén gyakorlatot is bemutatott. Minden szeptemberben meghívják a helyi iskola első osztályos tanulóit egy könyvtárbuszos látogatásra, amely során a gyerekek az első alkalommal információkat kapnak arról, hogy hogyan működik a szolgáltatás, mit hol találnak,

hogyan kell bánni a könyvekkel, majd végül mesehallgatás zárja a programot. A találkozó végén a könyvtáros megkéri a gyerekeket, hogy otthon vagy az iskolában rajzoljanak valamit az elhangzott mesével kapcsolatban, és a tanárok is megkapják a szükséges tudnivalókat a beiratkozásról. A következő látogatáskor a gyerekek már saját olvasójeggyel kölcsönözhetnek a buszról, elkészült képeikből pedig kiállítás is készül. Ilyen egyszerű és barátságos módon lehet megnyerni egy egész osztályt arra, hogy olvassanak és használják a helyi könyvtárbuszt.

Az előadások hosszú sorát *Neja Drevenšeka* zárta, aki ljubljanoi példákon keresztül mutatta be, hogy a könyvtárbuszok alkalmasak speciális igényű csoportok ellátására is. A szlovéniai település női börtönét pl. havonta egyszer keresi fel a ljubljanoi könyvtárbuszt, ahol a fogvatartottak felügyelet nélkül kereshetnek a könyvek között.

A nap zárásaként a poszterprezentációk a Tudásközpont parkolójában, közvetlenül a könyvtárbuszok mellett kerültek bemutatásra az érdeklődők számára. A témák között megjelent a könyvtárbuszokkal biztosított kulturális esélyegyenlőség, az olvasásnépszerűsítés és az olvasóvá nevelés, a kreativitás mint eszköz, valamint további jó gyakorlatok.

A második napon már bárki megtekinthette a buszokat belülről is Pécs város főterén. A délelőtti folyamán 10 bibliobuszt lehetett bejárni, fényképezni és kérdezni a szolgáltatásról a könyvtárosoktól. Ezen kívül szervezett iskolai csoportok is érkeztek, akik egy több állomásos játék során ismerhették meg a különleges járműveket.

Könyvtárbuszok Pécs főterén – Fotó: Kóczian Zoltán Gergely

Az volt a célunk ezzel a nappal, hogy bemutathassuk a könyvtárbuszos szolgáltatás sokszínűségét, és az érdeklődők bejárhassák a járműveket, hiszen ezek többsége külföldről érkezett, a magyar könyvtárbuszok pedig a vidéket járják, így például Pécssett sem ismertek igazán.

A szakmai programot workshopok zárták. A külföldi és magyar kollégák három témát jártak körül, ezek közül az egyikben a könyvtárbuszok szerepét vizsgálták a közösségfejlesztésben és az ifjúsági munkában. A beszélgetés során a részt vevő kollégák egyetértettek abban, hogy az egyik legfontosabb és talán legnehezebb feladat az ifjúsági, valamint a fiatal felnőtt korosztályt megszólítani és bevonni a könyvtári terekbe. Ezért fontos,

hogy olyan programokat, projekteket szervezzenek a könyvtárak, bibliobuszok, amelyek a fiatalok korosztályos problémáival foglalkoznak. A kollégák e problémakör mentén igyekeztek saját könyvtáraik jó gyakorlataiból néhányat bemutatni.

A *kulturális esélyegyenlőség megerősítésének lehetőségei* című workshopon a részt vevő könyvtárosok saját példáikkal az esélyegyenlőség kérdéseit feszegették. Jó gyakorlataikkal bizonyították, hogy a szolgáltatást mennyire változatosan lehet ellátni. A beszélgetésben részt vevők elmondták, hogy jó kapcsolatot ápolnak iskolákkal, civil szervezetekkel. Továbbá a külföldi példákból az is kiderült, hogy a hátrányos helyzetű célcsoportok mellett a menekülteket is szívesen látják a könyvtárakban. A *Könyvtárbuszok a közösségi művelődésért* című workshopban a kollégák brainstorming segítségével összegyűjtötték azokat a lehetőségeket, amelyek segítségével a könyvtárbuszok, és persze tágabban a könyvtárak segíthetik a különböző csoportokat a művelődésben, kezdve a legkisebektől egészen a nyugdíjas korosztályig. Volt szó ünnepkörhöz kötött kreatív könyvtári foglalkozásról, terápiás kutyák alkalmazásáról és egy-egy témára szervezett iskolán kívüli tanóráról is.

A találkozó számtalan új ötlettel és tapasztalattal tette gazdagabbá a résztvevőket. Újra bebizonyosodott, hogy ugyanazért a célért hasonló szolgáltatás keretében milyen sokan milyen sokféleképpen dolgoznak együtt a könyvtárosok.

Az előadások megerősítették, hogy a kistélepülési könyvtári ellátásban még nagyobb hangsúlyt kell fektetnünk a fiatal generáció elérésére, ezért a jövőben bővíteni tervezzük a könyvtárbusz szolgáltatást az oktatási intézmények hatékony bevonásával, iskolai megállók menetrend szerinti beiktatásával. A települések könyvtári ellátása mellett az olvasásnépszerűsítő és olvasóvá nevelő programok megvalósításához szintén együttműködéseket szeretnénk kezdeményezni a helyi oktatási intézményekkel és civil szervezetekkel.

Bízunk benne, hogy a most kialakult kapcsolatok a jövőben is megmaradnak, továbbá a már említett, majdan elkészülő egri és miskolci könyvtárbuszokkal az itthoni könyvtárbuszos szolgáltatás, valamint a szakmai háttér is erősödik.

Általános iskolai osztályok részvétele a könyvtárbuszos vetélkedőn

Fotó: Kóczán Zoltán Gergely